

Reánk, a magyarországi unitárius egyház vezető tagjaira, mindnyájunkra az, hogy fentartsuk és fejlesszük magunk között az ő szellemét az egyház és hazánk iránti áldozatkészségben és önmegtartóztatásban.

Hogy Berde Mózesnek ezen közöttünk élő szelleme soha ki ne haljon sorainkból, arra üritem poharamat! Hadd nyiljék ki hát szíveinkben az áldozatok gyöngyvirága évente, mint virágokkal borítja be zöld leplét rónaságnak minden tavasznak kezdete.

Egyháztört. adatok.

CXLII. Horarik János besztercebányai áldozó pap beszédje a pesti közgyűlésen 1841-ben.

A negyvenes években a róm. kath. püspökök körlevelekben tiltották meg a lelkészkedő papságnak a vegyes házasságok megáldását. Az ország törvénye akkor még nem biztosította volt, hogy a vegyes házasságokat más keresztény papok is megáldhassák. A róm. kath. lelkészek közül nem egy állást foglalt e tiltó rendelet ellen. A mint egy akkori lap, a „Jelenkor“ (1841. 44. sz.) írja: „magok a kath. papok is elismerik, hogyha ők nem áldják is a vegyes párokat, azért az Isten megáldhatja s ha elmarad is az egyházi áldás, azért a házasság teljes törvényességű.“ A tiltó rendelet ellen Horarik János besztercebányai áldozó pap, ki akkor Pesten lakott, Pestmegye közgyűlésén nyilvánosan felszólalt. E szabadelvű és bátor róm. kath. papnak beszédét érdekesnek tartjuk a közlésre. Néhai Sámi László, ref. tanár, a szabadelvű eszmék kiváló bajnokának levéltárából kaptuk azt, fia Sámi László kir. ítélő táblai bír. szivessége folytán, kinek azért köszönetet mondunk. A beszéd, mint a rávezetésből látszik, Tunyogi G. Sándor másolata és a következő:

Ki az előttem szólott pap urakat halotta, azt gondolhatná, hogy nincs M. országon más gondolkozású pap, és hogy minden pap a püspöki kör levelekkel egyet ért. Én bizonyossá teszem a Tekintetes R. hogy létez a M. papság között olyan párt is, kinek nem az a fő gondolatja, hogy ő r. kath. ig. papista, hanem inkább a fekszik szívében, hogy polgár, hogy nemzet papja, hogy ember; ezen általános eszmék lebegvén szemei előtt, leginkább ész után szokott indulni, a mi engem illet, én őszintén meg valom, hogy mind anyi-

szor pirúltam, a hányszor azokat a fő papi rendelkezéseket olvastam, s csudállom, sőt meg se foghatom, hogy írhat ilyesmit egy fő pap! Ezen rendeletek, két felé vágják az emberiséget, úgy hogy az egyikben áldás, a másikon átok, az egyikben Isten, a másikban Sátán legyen; s így gyűlölségesse s utálatossá akarják teni a nem R. Catholicus világot, s vele a mi nem r. catholicus polgártársainkat: mintha bizony egy hathatatlan Göthe utálatos volna, mintha egy Fái Andrással, egy Kossúthal társalkodni üdvveszélyes volna, mintha anyi nagy asszonyt utálnunk kelene, azért, mert nem pápisták. Szomorú tünemény! Két házasság jön paphoz, s nyilatkozván hogy a leg szenteb polgári pályára lépni, törvényesen nemzeni, polgárokat, embereket nevelni, egymást boldogítani szándékoznak; kéri tőle az áldást, s a pap meg tagadja! Isten maga mindent meg áldott, s áld, a pap nem akar áldani, Krisztus a keresztfán pedig elenségeit is áldotta, a pap nem áld, iszonyatos gondolat!

Az én véleményem égyfelől az, hogyha a nemzet óhajtja megáldani házasságait, a papnak kötelességébe áll azokat megáldani, mert ő a nemzetnek tagja, nemzet kenyereét eszi, nemzeti alkotmány s törvény jó téteményeit élvezi, más oldalról azonban, ha magam nézeteimet ki kelene fejtenem azt javalamám: 1-ben hogy az egész áldás maradjon ki, minthogy az ily sok zavart hozott közünkbe, s házasságot háborít, mi ily veszélyes ki maradhat, mert ez az áldás semmit sem tesz a házasságban; minthogy a házasság elemei ezek: a házaspárnak minden oldalú szövetsége, kölcsönös szeretete, bizodalma, türelme, szülői okossága, stb. már pedig az áldás sem azt a szövetséget nem szilárdítja, sem a szeretetet nem nagyobítja, sem a bizodalmat nem erősíti, se semmit nem tesz jobá az az üres haszontalan valami. De egyébként is ez az áldás csak külső áldás: már pedig ha ilyenként megáldják a házaspárt barátjaik, rokonaik, testvéreik, szülei, ezen drága áldások után, minek a papi áldás? De ezen áldás ártalmas is, midőn alapja egy bal ítéletnek, annak t. i. mintha csak bene gyökerezne, s belőle folya a házassági boldogság, s így a házaspár ere építve, levegőbe épít, s ön magára nem építve csalódik, bal ítéletbe forog, ez pedig ártalmas, mert lelki baj, javaslom tehát:

2-or. Hogy a vegyesházasságoknál tanuskodó pap ne fizetessék, mert nem teszi azt, a miért ez előtt fizetődött.

3-or. Az így kötött házasságok vonassanak el a papi hatóságtól, s világi hatóságokra bizassanak, anél fogva legyenek fel bonthatók vagy fel bonthatatlanok, mint azt a biztosság ítélen di, ezeket indítványozom most, a jövő ország gyűlés alkalmára pedig javaslom:

4., Az egész házassági jog ügy a papság kezéből vétessék ki és adassék át a polgári hatalomnak, csak azon egyszerű oknál fogva is, mivel e joggal vissza élt, s vissza élve anyi zenebonát támasztott közötünk. Ugy is tudjuk, hogy ezen ügy hajdan egészen

a világi hatóság alatt létezett. Így volt ez Constatin előtt, így útána is, ezt tanúsítja Theodosius Codexi, ezt Justinián törvény könyve, ezt ugyan enek nővelái, ezt Cassiodorus Formulái a Goth Királyoknál. Csak a Tridenti Zsinat ideje az, mely a papság e tárgyban jogát meg alapította, de ez is vagy a fejedelem alá írása vagy engedékenységével történt, vagy a népek kis korúsága miatt, kik kereszténységbe léptek, egészen a tanító papok kezeibe kerültek.

A Pap áldási, s házassági tan, mely kérdésben forog, semmi dogma, sőt a Tridenti Zsinat maga azt a dogmák sorából ki küszöbölté és a Reformatio Cikelyei közé tóldota, Sárpi története szerint.

(Néhai Sámi László levéltárából.)

IRODALMI ÉRTESITŐ.

Ismereteink Tibetről. Alkalmi beszéd. A Magyar Tudományos Akadémia 1900. évi április hó 30-iki Körösi Csoma-tünnepén tartotta gróf *Kuun Géza* t. tag. 8. r. 80. l.

Körösi Csoma Sándor őseink eredetét kutatni ment Ázsiába. A magyarokat nem találta föl, de neve, mint tibeti utazóé ismeretes a világ előtt. Az a husz év, melyet az indiai angol kormánytól segítve Tibetben töltött, megismertette vele Tibetet, nyelvét és irodalmát oly alaposan, hogy tibeti nyelvtana és szótára az e nyelvvel foglalkozó tudósok előtt ma is nagybecsű munka, melyet használnak és arra, mint tekintélyre hivatkoznak. Dr. Duka Tivadaré, egy angol szolgálatban levő másik magyaré az érdem, hogy jeles honfitársának nemcsak az életét és műveit megírta (*Life and Works of Alexander Csoma de Körös, London, Trübner, 1885.*), hanem egy alapítványal arról is gondoskodott, hogy Körösi Csoma Sándor emléke a Magy. Tud. Akadémiában a keleti tanulmányok, első sorban az ázsiai cultura körébe tartozó tudományos értekezés felolvasása és megjutalmazása mellett minden harmadik évben feljuttassék.

Gróf Kuun Géza tartotta az első ilyenmő felolvasást, mely a fenti czim alatt jelent meg az Akadémia kiadásában. A fölolvadás bevezető soraiban elismeréssel adózik dr. Duka Tivadarnak, hogy alapítványával hazánkban a keleti tanulmányokat támogatja. Körösi Csomáról emelkedett szellemben emlékezik meg. „A sötétből átváltozott fényalak ő — ugymond — mely az évszázakon keresztül egyenlőképpen világít.“ Körösi jellemzése után az értekezés következik.

A tudós író először Tibet földjét ismerteti, a tibeti népet és annak természeteti vallását, a *bonpo*-vallást, melynek lényege az animismus, illetőleg samanismus, mely a földi tüneményekben nyilatkozó láthatatlan erőket ruházza fel isteni tulajdonságokkal, mely a jótékony és kártékony erők imádása, a szellemek cultussa (animismus), melynek egyik válfaja az ősök tisztelete; azután az ős vallás helyébe lépett buddhismust, mely Tibetben éppen az ős vallás által módosuláson ment át. Következőleg a tibeti nyelvről szól, mely egy szótagú, mint a khinai irodalmi nyelv, s melyben van klasszikus és népies nyelv, melyek közül Körösi a klasszikust tanulmányozta. A nyelv ismertetése után az ország történelme kerül sorra, a melyből megtudjuk, hogy Tibet régebb nem volt része a khinai birodalomnak, hanem külön királyai voltak s Khinának csak az 1717-ben folyt háboru után hódolt meg.

Az értekezésben föl vannak használva mind a régi, mind az újkori tibeti utazók munkái. Az egészben egy hatalmas tanulmány, melynek értékét növeli még a hozzá adott függelék is, melyben Abul-gházi s az arab írók Tibetről szóló tudósításai foglaltatnak eredetiben és fordításban. Hivatottabb